

"Nizam-ı hikmet" kavramını, Külliyyat'ta kullanılan geniş manasıyla açıklar mısınız?

Nizam: Kelime olarak sıra, dizi, düzen, dizilmiş olan şey, sıralanmış, icaba göre yapılan kanun gibi manalara geliyor. İstılahta ise bir kaideye binaen tertib olunmak ve ona binaen tertib olundukları kaide ve bir işin sebat ve kıyamına medar, sebep olan şey ve hâlet demektir. Günümüzdeki ifadesi ile **sistem** demektir.

Hikmet: Fayda, gaye, amaç gibi manalara geliyor. Mesela gözün hikmeti, yani amaç ve gayesi görmektir, kulağınki işitmek, midenin hikmeti hazmetmek, dilin hikmeti tatmaktır...

Nizam-ı hikmet terkibi ise, bir düzenin ya da sistemin fayda ve amacının ne olduğunu ifade eder. Mesela gözün içinde bir nizam ve sistem kurulmuştur. Bu nizam ve sistemin hikmeti ise görmektir. Kulağın içinde örs, üzengi ve çekiçten oluşan bir sistem vardır ki, bu sistemin hikmeti, yani fayda ve gayesi işitmeye matuftur. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

*Kainatta kurulan dev sistemin hikmet ve amacı **marifetullah ve ibadetullahtır.***